

ISTUPANJE VUKA JEREMIĆA
MINISTRA SPOLJNIH POSLOVA REPUBLIKE SRBIJE,
U CENTRU DENIS HASTERT ZA EKONOMIJU,
DRŽAVNU I JAVNU POLITIKU NA VITON KOLEDŽU

(Čikago, 17. mart 2011. godine)

Dame i gospodo,

Izuzetna mi je čast da budem gost Hastert centra, koji je dobio ime po republikancu s najdužim stažom na mestu predsednika u istoriji Predstavničkog doma SAD.

Naročito bih želeo da zahvalim predsedniku Rajkenu i profesoru Nortonu na pozivu da vam se obratim na Viton koledžu, najprestižnijoj akademskoj instituciji evangelističkog hrišćanstva.

Dozvolite mi da počnem čitanjem Psalma 74:

„Podigni stope svoje
na stare razvaline:
sve je razrušio neprijatelj u svetinji.

Riču neprijatelji Tvoji na mestu sabora Tvojih,
svoje običaje postavljaju
mesto naših običaja.

Vidiš, oni su kao onaj koji
podiže sekiru na spletene grane u drvetu.
Sve u njemu što je rezano razbiše
sekirama i bradvama.

Ognjem sažegoše svetinju Tvoju; asvim.

Popališe sva mesta sabora Božijih na zemlji.“

Reči ovog tužnog psalma oživljavaju slike koje smo upravo videli. Nadam se da sada imate predstavu o tragediji koja se pre sedam godina dogodila na Kosovu – čak iako do pre nekoliko minuta o tome niste ništa znali.

Od 17. do 19. marta 2004. godine, više od 50.000 kosovskih Albanaca učestvovalo je u osmišljenoj i dobro organizovanoj kampanji etničkog čišćenja Srba. Za manje od 72 sata, zapaljeno je 35 crkava i manastira od kojih mnogi potiču iz 14. veka ili ranije, čime su oni nepovratno izgubljeni

za čovečanstvo. Ubijeno je na desetine ljudi. Više stotina je ranjeno. Hiljade domova i radnji srušeno je sa zemljom. Više od osam hiljada kosovskih Srba proterano je sa svojih ognjišta.

U roku od samo nekoliko sati od početka pogroma, etnički Albanci su autobusima organizovano transportovani na više od 30 lokacija širom Kosova. Jedan zvaničnik UN-a je uzviknuo: „Na Kosovu se dešava Kristalna noć!”

Umesto da pokušaju da zaustave nasilje, neki albanski pripadnici KPS-a su mu se priključili. „To je bilo unapred planirano” izjavio je portparol UNMIK-a. S tim se saglasio i Human Rights Watch, koji je u svom izveštaju iz jula 2004. godine naveo da „je mnoštvo Albanaca sa surovošću i efikasnošću čistilo teritoriju Kosova od svih preostalih tragova srpskog prisustva.”

U drevnoj srpskoj prestonici Prizrenu, na primer, hiljade ljudi je zapalilo desetak hrišćanskih svetilišta koja su do tada krasila stari deo grada. Crkva Bogorodice Ljeviške iz XI veka, koja se nalazi na Uneskovom spisku Svetske kulturne baštine, uništena je uz pomoć zapaljenih automobilskih guma, čime su trajno oštećene freske neprocenjive vrednosti. Upravo ste videli te prizore.

Ovo se desilo u gradu koji je nekada bio uzor verskih sloboda i tolerancije na Kosovu. i Metohiji. Do samo pre nekoliko godina, tamo je živelo više od 9000 Srba. Posle pogroma, ostalo ih je manje od dvadeset.

Dozvolite da sa vama podelim lično iskustvo Majkla Foknera, pastora Crkve novog horizonta iz Harlema. Neki od vas možda znaju da je on prošle godine bio protivkandidat Čarliju Rengelu za mesto u Predstavničkom domu američkog kongresa.

Avgusta 2004. godine – samo nekoliko meseci posle pogroma – on je posetio Kosovo i Metohiju zajedno sa još nekoliko Američkih hrišćanskih lidera. Govoreći o svojim utiscima, često je ponavljao kako su kosovski Albanci reagovali na njegove prijatelje Srbe, koji su im bili u pratnji. Rekao je, „Dok sam šetao Prizrenom, prvi put u životu sam na delu video rasizam prema ljudima iste boje kože. Zaista, nikada nisam video tako žestoku mržnju.”

Dame i gospodo,

Jedna od pouka Knjige o Jovu jeste da nas čak i u ‘časovima neizdrživog očajaja’, nikada ne smeju napuštati vera i nada. Moramo uvek imati na umu da nas Gospod neće ostaviti same.

Sećanja nas ponekad navode na oćajanje. No, naša pravoslavna vera nam nalaže da odbacimo oćajanje i prigrlimo nadu. Pamtimo pogrom, pamtimo ono što smo upravo videli: čoveka koji se upinje da sa crkve u Podujevu odlomi krst. Pamtimo i onu masu ljudi koja mu aplaudira na uspehu. Ali dok pamtimo, moramo i zadržati nadu – i verovati da će doći zora i odagnati tamu.

U tome je snaga vere: znati u dubini duše da je patnja privremena, dok nada ostaje večna. I da će nestati oni koji čine zlo, a da će smerni naslediti Zemlju.

Kada u sebi prepoznamo Božji lik, moramo ga prepoznati i u svim drugim ljudima. Pa čak i u našim zakletim neprijateljima.

Zapovest „Ljubi neprijatelje svoje“ predstavlja moralno uporište Hristovog učenja. Bez obzira na to šta taj neprijatelj čini, koliko god da su užasni njegovi zločini, takođe je stvoren po liku Božjem. I isto kao što ljubi vas i mene, Gospod ljubi i njega.

Dame i gospodo,

Nakon užasnog pogroma iz marta 2004. godine, u Srbiji smo smogli snage da stavimo tačku na ciklus nasilja.

To nije bila samo odluka o tome kako da se postavimo prema drugoj strani. To je bio i način da iscelimo naša srca. Mržnja najviše pogađa mrzite-lja. Ona samu sebe osnažuje, i postaje deo začaranog kruga – samosvojno proročanstvo o neprestanoj borbi i sukobu. Posle izvesnog vremena, čovek više ne može ni da hoda niti da gleda ispravno, zaslepljeno se klanjajući na oltaru osvete.

Tako je na Kosovu od pamtiveka. Ja udarim tebe, ti mi uzvратиш, ja onda uzvratim tebi, da bi me ti ponovo udario.

I tada čovek sebi dopusti da zapali kuću ili crkvu – i u tome ne vidi ništa loše. Iz petnih se žila trudi da odlomi onaj krst sa crkve u Podujevu. Mrzeći, počinje da urla, 'Ovo je moja zemlja, i ničija više!'

Dame i gospodo,

Uništavati ono što su drugi sagradili, u uverenju da se time briše istina o tome da je to ikada postojalo, čin je krajnje neljudskosti – zastrašujući zločin kulturnog čišćenja.

Kosovski problem se suštinski svodi na borbu za identitet. Za nas Srbe, Kosovo je kao vazduh koji dišemo. Ono je žila kucavica naše kulture i kolevka naših najdragocenijih svetinja. Kosovo je zemlja na kojoj je stotine hiljada naših predaka položilo život, braneci otadžbinu i slobodu.

Ispričaću vam jednu priču iz Prvog svetskog rata. Kada je srpska vojska bila primorana da se preko Kosova povlači ka Albaniji – usled nemačko-austrougarske ofanzive u zimu 1915. godine – iz taktičkih razloga bila je primorana da pređe preko ravnice gde se 1389. godine vodio Kosovski boj protiv Osmanlija. Ova iscrpljena vojska, koju je predvodio sedamdesetdvo-godišnji oboleli kralj Petar I, izula je čizme i po ciči zimi ćutke izmarširala preko zaleđenog polja, odajući počast našim palim precima, sahranjenim u neobeležanim grobovima koji su se protezali kilometrima u svakom pravcu.

Mi Srbi s Kosovom imamo neraskidivu sponu. Citiraću Patrijarha Pavla – koji je na čelu naše Crkve bio skoro dvadeset godina, pre no što se vratio Gospodu u svom 95. letu. O Kosovu i Metohiji je rekao sledeće: „To je izvor naše duhovne tradicije i naše državnosti, srce i duša našeg naroda –

neraskidiv deo našeg bića. Zato su naši preci osveštali tu zemlju hiljadama predivnih ukrasa: ovenčali su je veličanstvenim crkvama i manastirima u Božju slavu.”

Kosovo je naš Veli Fordž i Jorktaun, naš Alamo i Getisburg, naš Perl Harbur i Ivo Džima – sve u jednom.

O njemu noću sanjamo, i za njega se molimo u crkvi.

Ono je ‘zenica našeg oka’, i naš Jerusalim.

Dame i gospodo,

Pogrom iz marta 2004. godine predstavljao je političku prekretnicu na Kosovu.

Skoro pet godina međunarodna zajednica je upravljala pokrajinom u skladu sa rezolucijom Saveta bezbednosti UN 1244 (1999). Ova rezolucija, koja je i dalje na snazi, eksplicitno potvrđuje naš teritorijalni integritet i suverenitet nad Kosovom. Ona je takođe uspostavila politiku „Standardi pre statusa”, koja je sprečavala diskusiju o pravnom „statusu” Kosova pre ispunjavanja „standarda” dobrog upravljanja. To se izričito odnosilo i na verske slobode i poštovanje ljudskih prava srpske zajednice – što je podrazumevalo i povratak više od 200.000 interno raseljenih lica.

Ali svega nekoliko meseci nakon pogroma, politika „Standardi pre statusa” je napuštena, transformišući se u „Status bez standarda.”

‘Bez standarda’ je objašnjenje zašto nijedno lice danas nije u zatvoru zbog ubistava Srba i spaljivanja crkava tokom martovskog pogroma. ‘Bez standarda’ znači da se agresivno ponašanje de facto nagradilo. Konačni rezultat toga bilo je jednostrano proglašenje nezavisnosti od strane kosovskih Albanaca 17. februara 2008. godine.

Dame i gospodo,

Već tri godine, demokratska Srbija se svom snagom odupire jednostranom proglašenju nezavisnosti – koristeći isključivo mirna i diplomatska sredstva.

Ovo je strateški pomak u pravcu trajnog mira na Balkanu. Prvi put u istoriji našeg regiona, u rešavanju jednog pitanja od tako suštinskog značaja i složenosti – koje tako snažno objedinjuje identitet, granice, prava etničkih i verskih zajednica, različita poimanja istorije – ne pribegava se oružju.

Nismo preduzeli kaznene protivmere. Ali smo odlučili sledeće: da nikada, ni pod kakvim okolnostima, ne priznamo secesiju, direktno ili indirektno.

To je u suštini bio pokušaj da se na silu promene ustavne, međunarodno priznate granice Srbije. Nijedna ponosna i demokratska zemlja – afrička, evropska, azijska ili američka; mala ili velika, bogata ili siromašna – ne bi drugačije postupila na našem mestu.

Složni kao jedan, mi danas šaljemo poruku: Secesija neće uspeti. A neće ni bilo koji drugi pokušaj nametanja jednostranog, nelegitimnog ishoda. Niko nas neće naterati da na to pristanemo – ni ovu niti bilo koju buduću generaciju.

Istine radi, jednostrano proglašenje nezavisnosti nije ispunilo očekivanja. Ni u jednom pogledu, žiteljima te teritorije danas nije bolje nego pre tri godine.

Privreda beleži drastičan pad uz nezaposlenost preko 50 % koja i dalje raste – naročito među mladim i obrazovanim ljudima. Korupcija se otela kontroli, a javne finansije su u beznadežnom stanju. Sudstvo ne funkcioniše, a princip nekažnjivosti je sveprisutan u društvu.

Imovina Srba je predmet uzurpacije; naši domovi su opljačkani, a naše svetinje i groblja se i dalje skrnave.

Freedom House ne klasifikuje Kosovo kao „izbornu demokratiju“. To je važno čak i pre nedavnih izbora koje su obeležile mnoge neregularnosti, tako da je bilo neophodno nekoliko puta ponavljati izbore i prebrojavati glasove – usled čega je posmatračka delegacija Evropskog parlamenta objavila da „je došlo do ozbiljnih propusta koji svedoče o nedostatku političke volje, uključujući i među običnim građanima, da se sprovedu pravi izbori u skladu sa [savremenim] standardima i dobrom izbornom praksom.“

Međunarodni položaj Kosova je neodrživ. Ono nije uspelo da postane član nijedne regionalne ili međunarodne političke organizacije.

Ukratko, Kosovo je zatočeno u pravnom, političkom i privrednom sumraku, kao rezultat pokušaja da se jednostrano otcepi od Srbije.

Američki predsednik Abraham Linkon je mudro rekao: Secesija je „izvor anarhije“.

Dame i gospodo,

Protekle tri godine su pokazale da ne postoji alternativa kompromisnom rešenju, do kojeg se može doći samo pregovorima. Dijalog je jedini put do mira na Kosovu.

To je jedini način da se zauvek zakopaju 'sekire i bradve'.

Razgovori koji su konačno započeli pre nekoliko dana predstavljaju dobar početak. Oni mogu da pomognu da se odagna strah prouzrokovan nasiljem i jednostranošću.

Ima mnogo pitanja o kojima treba razgovarati, a neka od njih će biti veoma složena. Moramo da se potrudimo da postepeno gradimo poverenje i razumevanje. Rezultati neće izostati, ukoliko obe strane pokažu dobru volju, i ako istinski pokušaju da pronađu konstruktivna rešenja, što će voditi ka obostrano prihvatljivom, sveobuhvatnom kompromisu.

To treba da bude konačni ishod dijaloga: istorijski mir između Srba i Albanaca, utemeljen na istinskom pomirenju.

Dame i gospodo,

Bez pomirenja neće biti stabilne i bezbedne budućnosti za naš deo Evrope. To je jedini način da dođemo u priliku da u potpunosti iskoristimo svoje potencijale.

Pomirenje je i više od toga. To je poziv kojem se moramo odazvati, jer počiva na čvrstim temeljima vere. Pomirenje zalečuje rane, i uklanja ono što je apostol Pavle nazvao „zidom koji razdvaja neprijatelje“.

Istinsko pomirenje je zasnovano na opraštanju, pokajanju i skromnosti. Ono podrazumeva odricanje od mržnje i osvete, tako da život može da krene iz početka.

Ali istinsko pomirenje ne podrazumeva pretvaranje da su stvari drugačije nego što jesu. Ono razotkriva počinjena zlodela, bol, patnju. Ono na svetlost iznosi punu istinu.

Ono omogućava 'novi početak' – ali samo ako su obe strane spremne da se odvaže na taj korak.

Naša dva naroda, srpski i albanski – svaki vredan i ponosit, koliko i privržen svojim idealima, u prošlosti su prolazili kroz periode tragedije.

Ali ponekad, upravo tragedija stvara priliku za 'novi početak.'

No delovanje u tom pravcu zahteva poštovanje, a ne poricanje tuđeg identiteta. Ne smemo zaboraviti prošlost, ali takođe ne smemo dozvoliti da nas to omete u izgradnji prosperitetne budućnosti. To nije moguće učiniti kroz falsifikovanje istorije.

Ne smeju se poricati užasni zločini. Time se truju duše. Time se samo učvršćuju suprotni stavovi. Tako se dograđuje „zid neprijateljstva“ o kojem piše apostol Pavle.

Nažalost, izgleda da mnoge vođe kosovskih Albanaca upravo to čine.

Dame i gospodo,

Neki od vas su možda čuli za nedavni izveštaj u kome se tvrdi da se vodeće javne ličnosti na Kosovu bave organizovanim kriminalom – pranjem novca, švercom ljudi, oružja i droge.

Da snose odgovornost za kidnapovanje stotina srpskih civila, pre, tokom i nakon sukoba iz 1999. godine – kao i da su ti ljudi prebacivani u tajne logore u Republici Albaniji.

Da su ih tamo protiv njihove volje podvrgavali hirurškim zahvatima, i potom ubijali. Vađeni su im organi i prodavani na međunarodnom crnom tržištu. Ovo je monstruozi zločin, nezabeležen u krvavim analima evropskih ratova.

Ove zastrašujuće tvrdnje iznete su u izveštaju koji je nedavno ogromnom većinom usvojila Parlamentarna skupština Saveta Evrope, pod naslovom „Nehumano postupanje prema ljudima i nezakonito trgovanje ljudskim organima na Kosovu“.

U izveštaju je eksplicitno identifikovan Hašim Tači, tzv. 'premijer' Kosova, kao vođa grupe Oslobođilačke vojske Kosova odgovorne za ova zverstva. U izveštaju se takođe navodi Džavit Haliti, tzv. 'zamenik predsednika skupštine', kao ključni čovek za organizovani kriminal na Kosovu, i savetnik Hašima Tačija, Šaip Muja, kao jedan od „glavnih članova zločinačkog udruženja“ koje se bavilo trgovinom ljudskim organima.

Ove užasne tvrdnje šokirale su savest čovečanstva. Očigledno je da se ovi navodi moraju što pre ispitati. Istina mora izaći na videlo.

Potrebna nam je ozbiljna krivična istraga kako bi se utvrdila verodostojnost ovih navoda.

U cilju efikasnosti i sveobuhvatnosti ove istrage, ona mora da ima snažan međunarodni mandat. Osim toga, ona mora da obezbedi efikasan program za zaštitu i relokaciju svedoka, kako bi ti ljudi mogli da svedoče bez straha od odmazde.

Zato je Srbija zatražila osnivanje *ad hoc* mehanizma – koji treba da osnuje Savet bezbednosti UN, i kome će on odgovarati. Jedinstveni organ mora da upravlja celim procesom istrage, da se bavi pitanjima jurisdikcije i da na odgovarajući način sprovede pravdu.

Jasno smo stavili do znanja da otkrivanje činjenica o ovim užasnim zločinima ne znači pripisivanje kolektivne odgovornosti. Ne postoji krivica čitavih naroda. Krivica, kao i nevinost, ne mogu biti kolektivne već samo lične.

Dame i gospodo,

Na kraju svog izlaganja, citiraću jedan deo izveštaja Parlamentarne skupštine Saveta Evrope. On se može odnositi kako na pogrom iz marta 2004. godine, tako i na optužbe u vezi sa trgovinom ljudskim organima.

Citiram: „Međunarodni činioci su odlučili da ignorišu ratne zločine Oslobođilačke vojske Kosova, stavljajući u prvi plan postizanje kratkoročne stabilnosti.”

U izveštaju se dalje kaže da „su zločini koje su počinili pripadnici OVK, uključujući i neke od najviših lidera OVK, efikasno prikrivani i i tako ostali nekažnjeni.”

Tako više ne sme biti. Krajnje je vreme da se obelodani potpuna istina o onome što se dogodilo na Kosovu.

To je moja molitva za večeras.

Da svi smognemo snage da donosemo ispravne odluke – da svi otvorimo svoja srca i omogućimo da u njih uđe duh pomirenja.

Da se svi posvetimo rušenju ‘zida neprijateljstva’, i da umesto njega sagradimo zajedničku kuću – kuću izgrađenu na pravičnom kompromisu, koji jednako uzima u obzir želje i interese kako Srba tako i Albanaca.

Da kao što je rekao Martin Luther King, zajedno napišemo psalm mira.

I da konačno osvane dan kada će se na Balkanu, da iskoristim reči jednog starozavetnog proroka, ‘pravda liti kao voda, a ispravnost teći kao silno nabujala reka’.